

El tendrum

(ALDC, VI, 1428. El *tendrum*)

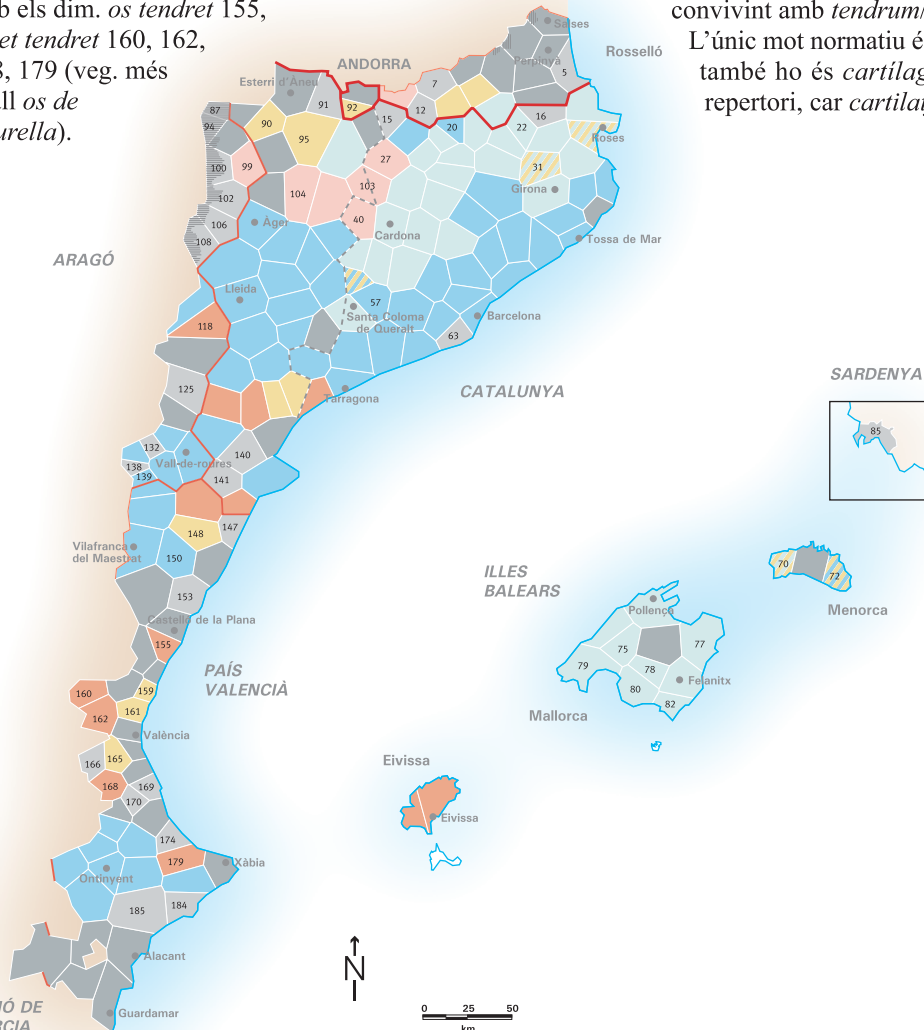
L'enunciat designa 'el teixit resistent, elàstic i lleuger, present en les orelles'. Els mots més estesos al·ludeixen al seu caràcter tou: *tendrum*, der. de *tendre* < *tenre* < llat. *TĒNĒR*, *TĒNĒRUM*, completat amb el suf. col·lectiu *-um* (< *-UMEN*), semblantment a *vacum*, *cabrum*, *pixum*, etc., amb una *-d-* epentètica; var.: *tendrums* 20, 57, que subratlla la pluralitat de fibres; l'híbrid *tiendrum* 139; *tendruc* 150, amb canvi de suf.; *tendró* 141, 185, que, més que un diminutiu (< *-ó* < *-ONE*), podria ser el resultat d'un anterior *tendror* < *tendreor*. *Tenrum* és la primera fase evolutiva del der. de *TĒNĒRUM* > *tenre*, sense l'epètesi de *-d-* (com cat. ant. *engenrar*), amb les var. *tenrums* 22, *tunrum* 70, 75, 77-80, 82, per assimilació vocàlica, i el der. *tenrumai* 22, amb el suf. *-ai*, var. de *-all*; *ternum* 184 és una metàtesi de *tenrum*, amb la var. *terdum* 138. Contenen el mateix nucli *tendrella* (var. *tendrella de l'aurella* 104), amb el suf. dim. *-ella* (< *-ELLA*) (com *finestrella*, *porcella*), igual que *tenrella* 27, 40, 99, 103 (var. *tenrella de l'orella* 99), format sobre *tenre*; *ternilla* 87, 94, 100, 132, 153 i *ternilleta* 132 impliquen una metàtesi però podrien ser manlleus al cast. *ternilla*, en el segon cas amb el dim. *-eta* (< *-ĪTTA*), com també podrien haver rebut tal influència els híbrids *tendrilla* 106, 125 (var. *tendrilles* 102) i *tenderilla* 108, aquest amb vocal anapfíctica. *Tendre* pot aparèixer com a determinant: *os tendre*, amb els dim. *os tendret* 155, *osset tendret* 160, 162, 168, 179 (veg. més avall *os de l'aurella*).

Participa de la mateixa motivació *moll* 16, 118, de *MÖLLEM* 'tou; flexible'.

Una segona motivació es basa en l'estructura cartilaginosa: *cartilatja* 85, manlleu a l'it. *cartilagine*, convertit en *f*; *tendó* 174 (var. *tendons* 170), del llat. científic *TENDŌNE*; *nervi* (var. *nervis* 31), del llat. vg. *NERVIUM* (cl. *NERVUS*), amb les var. *nèrvit* 165, amb epítesi dental; *nirvi* 70, 72, amb tancament [ɛ] > [i] per influència de la iod originària o bé de *nirviós*, que degué influir en la palatal de *nyirvi* 148 i de *nyervi* 92, 95, 159, 161 (*nyervi de l'orella* 90) (veg. *PALDC*, I, mapes 9 i 21). També la lexicogènesi pot procedir dels noms d'un o més òrgans de conformació cartilaginosa: *orella* 5, 12, 166, 169 (< *AURĪCŪLA*, dim. de *AURIS* 'orella'), *os de l'aurella* 140, 147, *prim de l'orella* 12, *nyervi de l'orella* 90, *canot de l'aurella* 95 (*canot* 'canonet', dim. de *cana* < *CANNA*), *careta* 63, dim. de *cara*, incloent orella i cara.

Finalment, creiem que el petit soroll que es fa mastegant el tendrum pot ser l'origen de *rigrac* 91, absent dels nostres diccionaris, *tut* 15 i *crossidures* 7, de l'oc. *cro(i)ssir* 'cruixir'. En la distribució areal, *tendrum* (i var.) és predominant en els quatre grans dialectes, amb *tendrella* en una part del nord-occ. i alguns casos esparsos de *nervi/nirvi*. El bal. triplica els resultats: *tenrum/tunrum* en mall., *nirvi* en men. convivint amb *tendrum/tunrum* i *os tendre* en eiv.

L'únic mot normatiu és *tendrum*, des del *DOrt*, 1917; també ho és *cartilag*, que no apareix en el nostre repertori, car *cartilatja* és un manlleu a l'it.

tendrum	
tenrum	
tendrella	
os tendre	
nervi	
altres respostes	
sense resposta	